

**BOSHLANG‘ICH TA‘LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK
TEXNALOGIYALARDAN FOYDALANISHNING
NAZARIY ASOSLARI**

Ilmiy rahbar: Qo‘qonboyeva Sh.R.

Qo‘qon davlat texnika universiteti “Umumtexnik fanlar”

kafedra dots, p.f.f.d. (PhD)

Ilmiy maslahatchi: To‘rayeva D.E.

IPU “Pedagogika va o‘qitish metodikasi” kafedra dotsenti., p.f.f.d. (PhD)

Muallif: Eraliyeva Dilafro‘z Shodiyorovna

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti pedagogika mutaxassisligi

Magistratura 1-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari yoritilgan. Ta‘lim samaradorligini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘rni, ularning o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion yondashuvlar hamda o‘quvchi shaxsiga yo‘naltirilgan ta‘lim texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati ochib berilgan. Maqolada pedagogik texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyati va faolligini oshirish mumkinligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, pedagogik texnologiya, interaktiv metodlar, innovatsion yondashuv, ta‘lim samaradorligi, o‘quv jarayoni, zamonaviy metodlar, o‘quvchi faolligi, mustaqil fikrlash, ta‘lim sifati.

Annotation. This article covers the theoretical foundations of the use of pedagogical technologies in the process of primary education. The role of modern pedagogical technologies in improving educational efficiency, their importance in the formation of knowledge, skills and qualifications of students are analyzed. Also, the pedagogical significance of the use of interactive methods, innovative approaches and educational technologies aimed at the personality of the student is revealed in the course of the lesson. The article substantiates the fact that through the use of pedagogical technologies, it is possible to increase the independent thinking, creative abilities and activity of students.

Keywords: primary education, pedagogical technology, interactive methods, innovative approach, educational efficiency, educational process, modern methods, student activity, independent thinking, educational quality.

Аннотация. В данной статье рассмотрены теоретические основы использования педагогических технологий в процессе начального образования.

Проанализирована роль современных педагогических технологий в повышении эффективности обучения, их значение в формировании знаний, умений и навыков учащихся. Выявлено также педагогическое значение использования в процессе урока интерактивных методов, инновационных подходов и личностно-ориентированных образовательных технологий. В статье обосновано, что с помощью педагогических технологий можно повысить самостоятельность мышления, творческие способности и активность учащихся.

Ключевые слова: начальное образование, педагогические технологии, интерактивные методы, инновационный подход, эффективность обучения, учебный процесс, современные методы, активность учащихся, самостоятельное мышление, качество образования.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini shakllantirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda keyingi ta'lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini oldindan loyihalash, aniq maqsad asosida tashkil etish va kutilgan natijaga erishishni kafolatlovchi tizimli yondashuv sifatida qaraladi. Ular o'qituvchidan nafaqat chuqur bilim, balki zamonaviy metod va usullardan samarali foydalanish ko'nikmalarini ham talab qiladi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi dars jarayonida turli interaktiv metodlar, didaktik o'yinlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda innovatsion yondashuvlardan foydalanish orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning faolligini ta'minlaydi. Shuningdek, pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil etish, differensial yondashuvni qo'llash hamda o'quvchi shaxsini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va ijodiy yondashuv kabi kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslarini o'rganish, ularning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy jihatdan o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda pedagogik texnologiyalarning mazmuni, mohiyati, ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni hamda o'quvchilarning

bilish faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati keng yoritib berilgan. O‘zbek pedagog olimlaridan N. Saidahmedov pedagogik texnologiyani ta’lim jarayonini oldindan loyihalash va kutilgan natijani kafolatlashga xizmat qiluvchi tizimli yondashuv sifatida izohlaydi. Uning ilmiy ishlarida pedagogik texnologiyalarni dars jarayoniga tatbiq etish orqali o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi va faolligini oshirish mumkinligi asoslab berilgan. Shuningdek, B. Yo‘ldoshev va J. Yo‘ldoshevlar o‘z tadqiqotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari va ularning amaliyotdagi qo‘llanilishiga alohida e’tibor qaratgan. Ularning fikricha, pedagogik texnologiyalar o‘qituvchi faoliyatini samarali tashkil etish bilan birga, o‘quvchi shaxsiga yo‘naltirilgan ta’limni amalga oshirishga xizmat qiladi. M. Ochilovning ilmiy ishlarida esa ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanishning didaktik asoslari yoritilgan bo‘lib, unda interaktiv metodlar orqali o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish mumkinligi ta’kidlangan. Bundan tashqari, U. Tolipov va M. Usmonboyevalarning ilmiy tadqiqotlarida pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishning metodik jihatlari, dars samaradorligini oshirish yo‘llari hamda ta’lim jarayonini texnologiyalashtirish masalalari yoritilgan. Xorijiy olimlardan V. Bepalko, M. Klarin va boshqa tadqiqotchilar tomonidan ham pedagogik texnologiya tushunchasi, uning tarkibiy qismlari hamda ta’lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy asoslab berilgan. Ularning tadqiqotlarida pedagogik texnologiya aniq maqsadga yo‘naltirilgan, natijaga qaratilgan hamda nazorat va tahlil jarayonlari bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan pedagogik tizim sifatida tavsiflanadi. Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta’lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning bilim darajasini mustahkamlash hamda ularning ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Ushbu tadqiqotni olib borishda pedagogik texnologiyalardan boshlang‘ich ta’lim jarayonida foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari o‘rganishga qaratilgan bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida avvalo muammoga oid pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlar tahlil qililib, ulardagi ilmiy qarashlar umumlashtirildi. Bu esa mavzuning nazariy asoslarini aniqlash va ilmiy xulosalar chiqarishga yordam berdi. Tadqiqot davomida kuzatish metodi orqali boshlang‘ich sinflarda dars jarayonining tashkil etilishi, pedagogik texnologiyalarning qo‘llanilish darajasi hamda ularning o‘quvchilar faolligiga ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, suhbat va savol-javob metodlari yordamida o‘qituvchilarning pedagogik texnologiyalar haqidagi fikrlari, ularni qo‘llashdagi tajribalari hamda uchrayotgan muammolari tahlil qilindi. Bundan tashqari, taqqoslash va tahlil metodlari orqali an’anaviy ta’lim usullari bilan zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslarning samaradorligi o‘rganildi. Olingan natijalarni umumlashtirish va tizimlashtirishda statistik tahlil hamda pedagogik tajriba-

sinov metodlaridan ham foydalanildi. Mazkur metodlardan foydalanish tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlash, muammoni har tomonlama o'rganish hamda boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Natija va muhokama. Tadqiqot jarayonida boshlang'ich ta'lim darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishi aniqlandi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortishi, ularning mustaqil fikrlashga intilishi hamda topshiriqlarni bajarishda faolligi kuchayishi kuzatildi. Ayniqsa, interaktiv metodlar, guruhli ishlash va didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni osonroq o'zlashtirishiga yordam berdi. Shuningdek, pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik muhiti shakllanishi, o'quvchilarning erkin fikr bildirishiga imkoniyat yaratilishi ham muhim natijalardan biri bo'ldi. Bu esa o'quvchilarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshirib, ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, an'anaviy darslarga nisbatan pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning bilim darajasi va darsdagi ishtiroki yuqoriroq bo'ldi. Shu bilan birga, bunday darslar o'qituvchidan puxta tayyorgarlik, zamonaviy metodlarni bilish va ularni to'g'ri tanlay olishni talab qilishi ham muhokama jarayonida aniqlandi. Muhokamalar natijasida yana shu narsa ma'lum bo'ldiki, pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchi doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, malakasini oshirib borishi hamda dars jarayoniga ijodiy yondashishi zarur. Chunki faqatgina texnologiyalarning mavjudligi emas, balki ularni to'g'ri va maqsadga muvofiq qo'llashgina ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, olingan natijalar boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilimni mustahkamlash, ularning faolligini oshirish hamda ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar dars jarayonini mazmunli va qiziqarli tashkil etish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ularning mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv kuchayadi, o'quvchilarning individual xususiyatlari inobatga olinadi hamda ularning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratiladi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshirishga va kutilgan natijalarga erishishga yordam beradi. Tadqiqot natijalariga asoslanib shuni aytish mumkinki, boshlang'ich sinf o'qituvchilari dars jarayonida

pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishlari, interaktiv metodlarni keng qo'llashlari hamda ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etishlari maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini muntazam oshirib borish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, ta'lim sifatini yaxshilash hamda raqobatbardosh, bilimli va mustaqil fikrlaydigan shaxslarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Saidahmedov N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2003.
2. Tolipov U., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
3. Yo'ldoshev J., Yo'ldosheva F. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
4. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Qarshi: Nasaf, 2000.
5. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008.
6. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.
7. Raximov B. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
8. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2006.
9. Qosimova K. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
10. Musurmonova O. Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim samaradorligi. – Toshkent: Fan, 2015.